

Könyvszemle „Az óvodapedagógusok NAGYKÖNYVE” című kötetről

Bakonyi Anna – Karczewicz Ágnes (2016): *Az óvodapedagógusok nagykönyve. Az ismerettől a megvalósításig. Neteducatio Kft., Budapest, ISBN: 978 615 80328 5 8, 246 oldal.*

Golyán Szilvia

ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, Neveléstudományi Tanszék

A monográfia egy olyan óvodapedagógiai szakkönyv, melyben az elméleti részek mintegy „csokorba” fogják az adott tudástartalmakat, ismereteket, gyakorlati példaanyaga pedig a megvalósításhoz nyújt támpontokat. A könyv célkitűzése egyben hűen tükrözi annak szemléletét is, miszerint a pedagógiai innováció lényege a differenciálás. „Az óvodapedagógusok NAGYKÖNYVE” főcímet viselő szakkönyv 10 önálló fejezete felvonultatja azokat a tartalmakat, melyek a 21. századi óvodapedagógus számára kiemelten kezelendők. A szerzők az egymást követő fejezetek során, „az ismerettől a megvalósításig” – minden egyes témát óvodapedagógiai kontextusba helyezve – mutatják be és elemzik a tudástartalmakat, s kapcsolnak hozzá releváns gyakorlati példákat.

Kulcsszavak: *pedagógiai gyakorlat, óvodapedagógia, jó gyakorlatok, nevelés, inklúzió*

„Az óvodapedagógusok NAGYKÖNYVE” az óvoda elméletével és gyakorlatával foglalkozó, az óvoda világát több szempontból is komplexen bemutató, holisztikus szemléletet tükröző kézikönyv.

A szerzők, *Bakonyi Anna* és *Karczewicz Ágnes*, óvodapedagógusok. A gyakorlati tapasztalatok mintegy megalapozták *Bakonyi Anna* szakmai munkásságát, s ezt követően több évtizedeken keresztül az óvodapedagógus-hallgatók elméleti és gyakorlati felkészítése, majd a korai fejlesztés vált meghatározóvá számára. *Karczewicz Ágnes* Freinet-szemléletű pedagógusként a napi óvodai munkában talált szakmai kiteljesedést, gyűjtött több évtizedes tapasztalatot, kialakítva saját „jó gyakorlatát”.

A két szerző szakmai együttműködésének eredménye egy olyan óvodapedagógiai szakkönyv, melyben az elméleti részek mintegy „csokorba” fogják az adott tudástartalmakat, *ismereteket*, gyakorlati példaanyaga pedig a *megvalósításhoz* nyújt támpontokat.

A könyv célkitűzése egyben hűen tükrözi annak szemléletét is: „*célom, hogy az óvodapedagógusok világosan lássák: minden pedagógiai innováció lényege, kulcskérdése a differenciálás*” – olvashatjuk az előszóban. „Az óvodapedagógusok NAGYKÖNYVE” főcímet viselő szakkönyv 10 önálló fejezete felvonultatja azokat a tartalmakat, melyek a 21. századi óvodapedagógus számára kiemelten kezelendők.

A szerzők az egymást követő fejezetek során, „*az ismerettől a megvalósításig*” – minden egyes témát óvodapedagógiai kontextusba helyezve – mutatják be és elemzik a tudástartalmakat, s kapcsolnak hozzá releváns gyakorlati példákat. A könyv egyes *fejezeteinek* felépítése az óvodapedagógia elméletének és megoldásmódjainak korszerű kohézióját tükrözi. Az egyes fejezetek közötti kapcsolati szálak következetes megjelölése, az elmélet és a gyakorlat szoros együtt járása minden egyes fejezetben az olvasó gondolkodását orientálja, meghagyva azonban annak véleményalkotói szabadságát.

A könyv kezdő fejezete a hazai óvodapedagógia történetiségét az 1970-es évektől mutatja be, fókuszálva a gyerekekről alkotott kép formálódására, s az ezzel szorosan összefüggő értékorientációs mozzanatokra (1. fejezet). Mindez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a további 9 fejezet módszertani hangsúlyaira korszerű szemléletben, de a hazai óvodapedagógia történetiségébe ágyazva kerülhessen sor. A 21. század társadalmi változásai befolyásolják a szakmai gondolkodást, változnak a kisgyermeknevelés megoldásai, a pedagógusszerep összetevői, a folytonosan változó tudástartalmak, szocializációs szokások hatnak egymásra. Akár egységesen, akár széttagoltan működnek az iskola előtti intézményes napközbeni ellátás formái, *„mindenképpen alapcél, hogy a rendszerek egymáshoz igazodva, részben azonos protokollal működjenek.”*

A családi nevelés, illetve a különböző, az óvodai nevelést megelőző intézmények természetesen eltérő célokat tűznek ki maguk elé, ugyanakkor elkerülhetetlen, hogy bizonyos kérdésekről közösen gondolkodjanak (2. fejezet). A folytonosság élményét a gyermekek és a szülők számára is biztosítani kell. Az óvodai nevelésnek abból kell kiindulnia, hogy milyen életkorú, képességű és családi háttérrel rendelkező gyermekek járnak hozzájuk és nekik melyek a testi, lelki, szellemi állapotából adódó, még gyorsan változó, releváns életkori szükségletei. Mindemellett fontos szem előtt tartani azt is, hogy az életkori szakaszok (kiváltképp koragyermekkorban) nagyon rugalmasan és rengeteg egyéni eltéréssel épülnek egymásra. Az óvodában a *„sokféle család és sokféle gyermek”* együttműködésének feltételeit kell megteremteni.

A szabad játék a fejlődés alapja, lényegében egy önfejlesztési folyamat, melyet a személyiség sajátosságai és a környezet egyaránt befolyásol (3. fejezet). A játék – többek között – előkészíti a gyermeket a szándékos tanulásra, azonban az érési folyamat egyéni ütemben zajlik, eltérő intenzitással. *„A differenciálás a módszervariációk tárháza, amelyek alkalmazása által valósul meg az egyénhez igazított fejlődés lehetősége.”* (4. fejezet) Az inkluzív gyakorlat egyfajta szemlélet, mely az integráción alapszik, de annál jóval komplexebb. Az inklúzió az óvodai élet minden területére, tevékenységére, mozzanatára kihat, *„pontosabban: mindenben benne van, mindenre jellemző”*.

„Az erkölcsi érzék kialakulása egyfajta szocializációs folyamat eredménye, amely egyúttal feltétele is a fejlett, szocializált életmódnak.” (5. fejezet) Óvodás korban azonban *„nem lehet nem az érzelmeken keresztül hatni”*, így az erkölcsi nevelés is indirektebb formákat, másféle attitűdöt és megoldásokat kíván meg, mint a későbbi életkorokban. Szükséges egyeztetni, sőt összeegyeztetni az eltérő szokásokat, értékeket, valamely szabályrend szerint. *„A szokásrend kialakítása, az azokhoz való alkalmazkodás az óvodai erkölcsi nevelés alapja.”* A „mi tudat” és az „én tudat” egymástól elválaszthatatlan, így *„a szocializációs folyamat az éntudat fejlődésének folyamata is”*.

Az eltérő fejlődési ütem, az eltérő fejlettségi szint egyéni bánásmódot, differenciált tevékenységszervezést kíván meg a pedagógustól. A differenciálás megvalósulásához szükséges a párhuzamos napirendi szervezés (6. fejezet), *„[...] a fejlesztési területek a művészetek eszközrendszerével közvetlenül is fejlődnek, ugyanakkor az egyes helyzeteket indirekt módon, közvetett formában éli át a gyermek.”* (7. fejezet) A folyamatos, strukturált megfigyelés értékes segítséget ad a pedagógusnak, hogy az egyéni fejlődés ütemét figyelemmel kísérelje, támpontot kap a fejlesztési feladatok megtervezéséhez, a egyéni fejlődés támogatását elősegítő környezet megteremtéséhez. S nem utolsó sorban a nyomon követés a tudatos nevelőmunka hatékonyságát is növeli (8. fejezet), míg *„a méréstől objektivitás várunk el”*, addig a nyomon követés célja a gyermek önmagához képest viszonyított fejlődésének a követése.

Az óvodapedagógus a legelső között találkozik az egyes generációk sajátosságaival (9. fejezet), az azokhoz való alkalmazkodás, a változó és eltérő igények közötti

mérlegelés nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a szülők és az óvodapedagógusok közötti kapcsolat a családközpontú intervenció személtétét hordozza (10. fejezet).

A zárzó megerősíti az előszóban megjelenő alkotói szándékot, miszerint a szerzők az egyes szakmai téziseket „*a differenciálás fonálára*” kívánták felfűzni. A könyvben egy rövid fogalomtár is helyt kapott, melyben a szerzők néhány meghatározó fogalmat (pl. adaptív oktatás, családközpontú intervenció, reflektív magatartás) az óvodapedagógia szemszögéből kívántak értelmezni.

A szerzők által kínált gyakorlati megoldások működőképessége mindenekelett a pedagóguson múlik. Nem tekinthetünk el annak igényétől, hogy *a pedagógus reflektív módon* tekintsen saját óvodapedagógiai módszereire, adott esetben képes legyen azokat fejleszteni, és a mindennapi gyakorlatban kreatívan alkalmazni. Az egyes tudástartalmakhoz kapcsolódó gyakorlati rész segédanyagként számos variációs lehetőséget kínál, melyből az óvodapedagógus – az adott gyermekcsoport ismeretében, az egyes pedagógiai cél megfogalmazását követően, saját felkészültségét és személyiségét figyelembe véve – maga alakíthatja ki a hatékony óvodapedagógusi munkája során tudatosan alkalmazott *módszerrepertoárt*, vagy ismerhet rá és kaphat ez által megerősítést napi pedagógiai munkáját illetően.

Kétségtelen, hogy „*Az óvodapedagógusok NAGYKÖNYVE – Az ismerettől a megvalósításig*” gyakorlatorientált kézikönyv, mely bár elsősorban óvodapedagógusoknak íródott, haszonnal forgathatja mindenki, aki óvodás korú gyermekekkel foglalkozik óvodai kereteken belül-kívül egyaránt.